

"...vannak jelmondatok, amelyek igenis megfordulnak az ember fejében."Beszélgetés könyvről, olvasásról Schmittné Makray Katalinnal

2011. január 31-én megadatott a lehetőség számunkra, hogy Budapesten, a Sándor-palotában interjút készíthessünk az olimpiai bajnoki ezüstérmes Schmittné Makray Katalinnal, aki a köztársasági elnök felesége. Az interjú előtt a köztársasági elnök úr protokollfőnöke körbevezetett bennünket a Sándor-palotában. Láthattunk több nevezetes termet, sok különleges esemény és fontos nemzetközi tárgyalás színhelyét. Schmittné Makray Katalin déltájban fogadott bennünket. Átadtuk neki iskolánk ajándékát, és nem sokkal utána fel is tettük neki kérdéseinket.

Nagymamája, Makray Erzsébet tanítónő volt. Az Ön gyermekkorában olvasott-e. illetve a szülei mit olvastak önnek?

Nagymamámék Szekszárdon éltek, és én gyermekként nagyon sokszor nyaraltam náluk az unokatestvéreimmel. Nagymamám olyankor játszott velünk, mondókákat tanított, kézimunkáztunk, lekötött bennünket, hiszen akkor még nem volt televízió. Ilyenkor olvasott is nekünk, a verseket magyarul és németül is megtanította nekünk. Nagymamám tudott németül, és próbált átadni nekünk a tudományából. A szüleim kicsi koromban biztosan olvastak nekem, de arra nem nagyon emlékszem. Azonban abban az időben, mikor én gyermek voltam, sok rádiójáték volt, illetve meséket, regényeket olvastak fel a rádióban. Sokszor aludtam el, miközben ezeket hallgattam. A történeteket az ember saját maga képzelte el a hangok, a helyszínleírások alapján, hiszen nem láthatta, mint most a televízióban.

Szerette-e diákként a kötelező olvasmányokat?

Biztosan időzavarban voltam, mint minden gyerek, legalábbis az unokámnál látom, hogy inkább elolvas mindenfélét, aminek semmi köze a kötelező olvasmányhoz, és az utolsó héten pánik tör ki. Rohan megvenni a könyvet, körbekérdezi a családot, hogy kinek van meg, ha megvan, akkor kölcsönadjuk-e neki, ha nincs meg, akkor meg kell venni. Én biztatom az unokáimat, hogy igenis olvassák el a kötelező olvasmányokat, mert azok nagyon fontosak. Én magam igen jól emlékszem a kötelező olvasmányokra, és nagyon szerettem őket. Főleg Móra volt a kedvenc gyerekíróm. De tulajdonképpen nagyon szomorúak ezek a gyerekregények. Gondoljunk csak Nyilas Misi esetére, a Pál utcai fiúkra, Móra Ferencnek a Kincskereső kisködmön című művére. Csupa olyan történet, amin megszakad az ember szíve, főleg ha gyerekfejjel olvas egy ilyen könyvet. Ekkor általában mindenki szomorú, és sír is. Én a mai napig sírok, ha elolvasok egy ilyet. Mindig azon gondolkodom, hogy hol az igazság. Érdemes-e jónak, tisztességesnek lenni? Persze a könyv ad rá választ. De mindezt a gyerekek másképp élik meg. Mert ők vidámak szeretnek lenni, lehetőleg nem venni tudomást az élet nehézségeiről, a bajokról. Úgy érzik, hogy velük semmi rossz nem történhet. A felnőttek védik, szeretik őket, és velük mindenki igazságos. Sajnos ezek a magyar kötelező olvasmányok arról szólnak, hogy szomorúak vagyunk. Még

akkor is, miután elolvastuk, és látjuk, hogy a mű végén van valami erkölcsi elismerés a jók számára. Én nem igazán ismerem a mai gyerekek kötelező olvasmányainak tárházát, de talán vannak köztük vidám könyvek is.

Diákként mennyire határozta meg az ön életét az olvasás?

Igen sokat olvastam, és úgy gondolom, ezt nagyon jól tettem. Fontos volt számomra, hiszen akkor, mint már említettem, nem volt televízió, internet, ami elvonta volna a figyelmet. Így csak a könyv maradt. Nagyon szerettem levenni a polcomról a földrajzi könyveket, melyek abban az időben, amikor még az ember nem utazhatott, nem látott világot, messzire repítették a fantáziámat. Imádtam az Operamesék című művet. Ebben minden opera tartalmát leírták mese formájában. Úgy, hogy én még nem is jártam operába, de ismertem kívülről a történetét egy-egy műnek, ami azért is fontos, mert ha elmész az operába, sokszor nem is érted a szöveget.

Mire asszociál, ha azt hallja, hogy könyv, könyvtár, olvasás?

Elsősorban arra, hogyha a könyvtárba belép az ember, vagy egy új könyvet a kezébe vesz, az fizikai élmény is. Hiszen a könyvnek és a könyvtárnak is szaga van. Jellegetes finom papírszaga, amitől az ember szívesen megy be egy könyvtárba. Egy ilyen helyre belépni nagyon jó érzés. Ez a világon mindenhol így van, nemcsak Magyarországon. Az is felemelő, amikor az ember karácsonykor könyvet kap, és azt átlapozgathatja a fa alatt.

Van-e, illetve volt-e kedvenc írója/ költője?

Móra Ferencet már említettem. A mai napig megmaradt ez a szerelem. Ezt mindenkinek el szoktam mondani. Az éppen aktuális kedvenc íróm vagy költőm egyébként mindig az, akinek a könyvét, versét olvasom, és tetszik. Ezért nem szoktam rangsort felállítani. Nagyszerű költőink vannak, akiknek a munkáiból sok mindent ismerek. A kötelezőket a mai napig is képes vagyok elmondani. Sokszor a férjemmel egymást felülmúlva próbáljuk felidézni a műveket, és javítani egymást. Az ugyanis fontos, hogy az ember sok verset tudjon kívülről. Ady, József Attila költeményei, Kosztolányi és Babits versei, novellái, regényei mind-mind hihetetlen élményt adnak. Nagyon sok kedvencem van. Nem csak magyarok. Hiszen annyiféle irodalom van, hogy kezünkbe vegyük, és olvassuk. De tényleg nem tudok választani. Serdülőkoromban olvastam Remarque A Diadalív árnyékában című művét. Ha visszagondolok, egyáltalán nem gyerekkönyv. Mégis meghatározó élményem volt. Nyolcadikos lehettem, amikor Jókait olvastunk, és a regények leíró részei gyönyörűek voltak. Még az édesanyámnak is mondtam, hogy olvassa el, mert olyan szép. Az ember szinte beleképze magát a romantikus történetbe. Mintha róla szólna.

Emlékszik-e olyan olvasmányra, idézetre, amelyet fiatalkorában olvasott, és a mai napig jelentőséggel bír az ön számára?

Az, hogy ki, mikor és hol mondta nekem, sosem volt fontos, de vannak jelmondatok, amelyek igenis megfordulnak az ember fejében. Lehet, hogy éppen ének formájában, mert egy dalban hallotta, vagy akár a vers végén utolsó sorként olvasta. Az ember tragédiájában olvashatjuk a „Küzdj és bízza bízzál” mondatot. Ez elcsépelet idézetnek tűnik, mégis minden benne van. Egy életre szóló cél, hogy küzdjünk és bízzunk.

Ön élsportoló volt. Volt-e lehetősége arra, hogy két verseny között olvasson?

Mikor utaztunk, akár külföldön, akár Magyarországon, ugyanúgy olvastam, mint hétköznap. Ha edzőtáborba mentünk, akkor is vittünk magunkkal könyvet. A fiúk állandóan Rejtő Jenő-könyveket olvastak, és idéztek belőlük. Hangosan nevettek, hogy milyen vicces. És tényleg az. Ezt az irodalmat a mai fiataloknak is ismerniük kell. Sportolóként nagyon sokat voltunk edzőtáborban Tatán. Ott van a magyar élsportolók edzőtábora, amely saját könyvtárral is rendelkezik, hogy a fiatalok az edzések között is tudjanak olvasni.

A hatvanas években sportolóként eljuthatott a vasfüggönyön túli országokba is. Találkozott akkor ott olyan könyvekkel, amik nálunk be voltak tiltva?

Nem. Viszont Magyarországon akkor még ismeretlen filmmel igen. Először 1962-ben jártam nyugaton. Egy magyar-francia tornaverseny során juthattam el Párizsba. Éppen ebben az időben mutatták be a *West Side Story* című filmet. Az egyik tornász társammal, akinek valami dolga volt a környéken, elmentünk megnézni a moziba. Nagyon sokára jött ez a film Magyarországra. Ha jól emlékszem, akkor 15 éves voltam. Fantasztikus élményt jelentett. Mikor hazajöttem Párizsból, mindenki arról kérdezett, hogy milyen volt. Egy hétig erről lehetett beszélni a tanároknak, és persze az osztálytársaim boldogok voltak, mert nem feleltették őket.

Járt-e olyan helyen a világon, amiről korábban például egy regényben olvasott? Olyanokra gondolok, mint például If vára Marseilles-ben. Ha járt, akkor felelevenedtek-e a könyvben olvasottak?

Amikor az ember olyan helyen jár, amit nem látott eddig, és olvasott vagy mások meséltek róla, akkor nagy élmény, hogy ott lehet a helyszínen, amit mindig látni szeretett volna. Én leginkább tornászként utaztam, nem pedig turistaként, hiszen akkor még erre nem is volt lehetőség. Amikor versenyre készültem Tokióba, elképzeltem, hogy milyen lehet ez a város, de nem igazán gondoltam rá, mert nekem odáig el kellett jutnom egészségesen, hogy részt vehessek az olimpián. Mindig úgy voltam vele, hogy engem mindenki akkor kérdezzen majd, hogy milyen volt az olimpia, ha már visszajöttem. Mert az azt jelenti, hogy ott voltam. Egy sportolónak bizonytalan a pályafutása. Bármikor, bármiben megsérülhet. Hiába tervezi el, hogy majd megvalósítja az álmait, mindig közbejöhét valami kellemetlenség, ami miatt nem valósulnak meg, és akkor az ember szomorú lesz. Érettségiző koromban, 1963-ban jutottam el Brazíliába egy főiskolás világbajnokságra. Nagyon nagy élmény volt látni a favellákat, a Cukorsüveg-hegyet a kereszttel, illetve a Copacabanán fürdeni. Ez volt talán a legnagyobb és legkülönlegesebb élmény az életemben utazásaim során.

Ön ma is rendszeresen sportol, teniszezik, találkozik a barátaival. Ilyen találkozókön szóba kerülnek-e a könyvek illetve az olvasmányélmények?

Persze. Nem mindig ilyesmiről beszélgetünk, de amikor valaki olvas egy jó könyvet, természetes, hogy ajánlja a másoknak, felhívja a figyelmét, és ez jó, mert ahány könyv van, annyiféle élmény érheti az embert. Ha pedig a környezetében nem hall róla, talán nem is fogja tudni, hogy létezik ilyen könyv. Régebben hallottam egy mozgalomról, melynek a címe az volt: „Veszítsd el a könyvet”. Ez a program nekem nagyon tetszett. Elolvasom a könyvet, leteszem egy padra, valahol a városban, és majd valaki elviszi.

Családon belül szoktak könyvekről beszélgetni?

Igen, szoktunk. Ha valaki egy új gondolatot vagy olyan dolgot olvas egy könyvben, ami vonatkozik a többi családtagra is, akkor vannak olyan témák, amiket megbeszélünk. Az egyik lányom különösen érdeklődik a spirituális dolgok iránt, és ő sok ilyen szakirodalmat olvas. Gyakran elmeséli, hogy milyen élményekkel gazdagodott, és aztán jókat lehet rajta vitatkozni. A mi családjunkban van egy szokás is, elsősorban a férjem és köztem. Ő fel szokott olvasni nekem könyveket. Egész vastag regényeket. Azzal telik el az este, hogy ő olvas, én meg közben elalszom. Egy idő után ugyanis annyira koncentrálnak az ember, meg olyan hangulatuk van ezeknek a könyveknek, hogy elalszik. Ilyenkor a férjem kérdez a könyvből, és ha tudom a választ, akkor folytatja, ha nem, akkor visszatérünk rá másnap. Ezek rendkívül szép esték, és nagy élményt nyújtanak számomra. Most épp Alan Walker: Liszt Ferenc című életrajzi könyvét olvassa nekem esténként.

Hogyan nevelte lányait/neveli unokáit az olvasás szeretetére?

A lányaim szeretik a könyveket. Mai napig is olvasnak, pedig kisgyerekeik vannak. Egy családanya azonban, akinek anyai teendője van, talán az olvasásra szán a legkevesebb időt, hiszen este már nem tud olvasni, mert fel kell készülnie a másnapi teendőire, és jó, ha kipihen magát. Az unokákon szintén látom, hogy sokszor vesznek a kezükbe könyvet. Két unokám él Amerikában, ők rengeteget olvasnak, hozzák haza Magyarországra a könyveiket, sőt magyarul is tudnak olvasni. Ha nem is könyveket, de ami őket érdekli, azt szívesen olvassák magyarul is. A kicsiket, mert négy kisfiú is van, szintén kezdi érdekelni a könyv világa. Pici korukban lapozgatták a verseskönyveket, fel kellett olvasni nekik. Mai napig mesélni kell nekik este. Van egy könyv, amit mindig elővesznek, ha nálam alszanak, vannak kedvenc meséik is. Ezt a könyvet, a Grimm- meséket, ahol kinyitom, azt a mesét olvassuk. Utána persze megy a vita, hogy ne ezt, hanem a másik mesét meséljük. Van egy 25 toronyú kastély meséi című mesegyűjtemény. Amikor az Európai Unióhoz csatlakozott Magyarország, a férjem és a munkatársai kiadtak egy olyan könyvet, amelyben az uniós tagországok kedvenc meséit válogatták össze. Természetesen lefordították magyarra. Ezt kezdtem el nekik olvasni, és nagyon szeretik ezeket a történeteket, bár kicsit idegen nekik a mesék ritmusa, hangulata, ezért nem köti le őket. A magyarok közül a Világszép nádszál kisasszony a kedvenc mese. Erre mondja a legnagyobb lányom, hogy brutális, amikor a főszereplő a combjából kivágja a húsdarabot. De ha jól megnézem a meséket, mindegyikben van egy kis agresszivitás, erőszak. Fontos az unokáimnak a mese, és remélem, ők is rá fognak szokni majd, és megszeretik az olvasást.

Mi a véleménye a mai fiatalság olvasási szokásairól?

A legidősebb unokáimon (két 14 éves lány és egy 16 éves fiú) azt látom, hogy minden szülői erőfeszítés ellenére olyan könyveket olvasnak, amik hat- nyolc kötetből állnak. Azt veszem észre, hogy mindig ott van a könyv a kezükben, cipelik magukkal. Valószínűleg az ő képzeletüket az a világ érinti meg, amiről az ilyen alkotásokban olvasnak. Azért olvasnak, hogy kizökkenjenek a valóságból. Nem tudom, hogy milyen ez a kizökkenés, de lehet, hogy el fogom olvasni a kedvenceiket, hogy megértsem, miket és miért olvasnak az unokáim. Valószínűleg nagy váltás lenne nekik egy Légy jó mindhalálig típusú regény hat-nyolc kötetben. Én bízom benne, hogy ezek a dolgok helyre fognak állni. Hiszen mindenki tudja, hogy manapság a fiatalok körében úgy terjednek ezek a könyvek, hogy valaki elolvassa, ő ajánlja a másiknak, és így tovább. De legalább olvasnak.

Ha a televízióban lehetőséget kapna arra, hogy a magyar gyerekeknek olvasson, milyen könyvet választana?

Szakembertől kérnék segítséget, bár nem hiszem, hogy erre sor fog kerülni, mert én erre nem vagyok alkalmas. Vannak erre alkalmasabb emberek, és ez az ő feladatuk. Annak idején volt egy Németh László nevű híres író. Nagyon szerettem, sokat olvastam tőle. Neki négy lánya volt, és egyszer leírta, hogy ő hogyan nevelte őket, milyen könyveket adott a kezükbe a koruknak megfelelően, és eltervezte, hogyan építi fel a szellemüket. Szerintem ő az utolsók között volt, aki ezt meg tudta valósítani. Hiszen hiába teszem oda én is az én könyveimet az unokámnak, aki most 14 éves, és megkérem, hogy legalább egyet- kettőt olvasson el az én könyvtáramból, nem teszi. Erőszakolni, ígéretet nem fogok, hogyha ezt elolvad, akkor kapsz egy szaloncukrot. Talán eljut egyszer ő is oda, hogy ezeket a fontos könyveket elolvassa, ha olyan társaságba kerül. Talán a gimnáziumban nagyobb figyelmet fognak kapni a múlt idők könyvei. Remélem, hogy nyitottabb lesz komolyabb dolgokra is.

Ön kedveli a kortárs irodalmat?

Igen, szeretem, de azt is mértékkel, hiszen olyan kevés időm van olvasni, meg olyan sok a restancia, hogy az ember beosztja, mit olvas. Nagyon szeretem a novellákat. Utazáskor azok kiválóak, mert egy út során el is lehet olvasni őket. Itt most főként a repülőutakra gondolok.

A protokolláris feladatokon túl jut-e ideje olvasni mostanában a saját kedvtelésére?

Kevesebb időm jut erre, mert többször van elfoglaltságom. De ha tehetem, a hétvégeken bepótolom. Azonban korántsem annyit olvasok, mint amennyit szeretnék.

Most éppen mit olvas?

Elég nagy a könyvcsomag, ami az éjjeliszekrényemen van. Utoljára az Aranybánya ez az ország c. interjúkötetet olvastam a Magyaroknak lenni című sorozatban, amely a Széchenyi-díjas tudós házaspárral - Vizi E. Szilveszterrel, a Magyar Tudományos Akadémia korábbi elnökével és feleségével, Ádám Veronika akadémikussal, a Semmelweis Egyetem intézetvezető egyetemi tanárával - készült interjúkat tartalmazza.

Kit javasol következő interjúalanynak?

Akire ti gondoltok. Nem tudom. Sok ember közül lehet választani. Attól függ, mit terveztek a sorozatokba, milyen embereket szeretnétek megkeresni, illetve kiről gondoljátok azt, hogy útmutatót adhat a gyerekeknek az olvasáshoz. Én ezt rátok bízom.

Köszönjük szépen.

Én köszönöm a lehetőséget, hogy beszélgethettem veletek.

Az interjú után még hosszan beszélgettünk, tovább kérdeztük Makray Katalint kedvenc olvasmányairól, és hogy mit gondol az olvasás jelenlegi helyzetéről. Biztosított bennünket arról, hogy az ügy, amiért „missziót teljesítünk”, nemes, és biztatott bennünket arra, hogy folytassuk tovább. A beszélgetés végén készítettünk néhány közös fényképet, majd elbúcsúztunk. Örömmel hallottuk, hogy szívesen fogad bennünket a palotalátogatás napján társainkkal együtt, és kért, hogy írjunk neki magunkról, szeretne hallani a későbbiekben

is rólunk. Nagyon kedves és közvetlen embert ismerhettünk meg a személyében. Emlékezetes marad számunkra a vele való találkozás.

A riportot készítette Papp Eszter és Olexa Gergely 11. D osztályos tanulók.